

Het zijn schrijnende gevallen. Mensen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen en soms een gevaar vormen voor de samenleving. De ultieme sanctie? Gedwongen opname. Advocaat Niek Heidanus staat deze psychiatrische patiënten veelvuldig bij. *Dagblad van het Noorden* draaide een weekdienst mee.

Door Frank van Hebel en Mick van Wely

NIEK HEIDANUS

▲ Adocaat Niek Heidanus.
Foto: Pepijn van den Broeke

Advocaat van de dwalenden

REPORTAGE

Ze wil dood. Al zeven jaar lang. De politie treft 'Emma' begin november dwalend aan op de ringweg om Groningen. De vrouw hoopt vurig op een aanrijding door een auto.

Een paar dagen later zit ze in een isoleercel van een psychiatrisch ziekenhuis. De 50-jarige vrouw is tegen haar wil gedwongen opgenomen. Ze wil eruit. Eruit voor een nieuwe poging om een einde aan haar leven te maken. Haar advocaat Niek Heidanus weet dat. Toch zal hij zijn uiterste best doen haar weer vrij te krijgen.

De 'casus Emma' op maandag is de eerste voor Heidanus deze week. De Groninger raadsman heeft een dienst die door advocaten vroeger ook wel 'krankzinnigenpiket' genoemd wordt.

Sinds 1994 kunnen mensen tegen hun wil opgenomen worden op basis van de Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen. Deze Wet BOPZ geeft de cliënt een betere rechtspositie dan vroegere regelingen. Gedwongen opname is mogelijk wanneer een persoon een direct gevaar voor zichzelf of voor anderen vormt.

De burgemeester beoordeelt of iemand voor tenminste drie dagen in bewaring wordt gesteld. Het is aan de rechter om te bepalen of deze inbewaringstelling (IBS) wordt verlengd. Is de situatie minder acuut dan kan iemand worden opgenomen met een rechterlijke machtiging.

Heidanus' rol is het bijstaan van degene die gedwongen wordt opgenomen. Deze cliënt heeft namelijk recht op rechtsbijstand. Dat is gebaseerd op de gedachte dat psychiatrische patiënten zeer kwetsbaar zijn en niet altijd in staat zijn om hun belangen goed te overzien en te verdedigen.

Terug naar Emma. Het was niet de eerste zelfmoordpoging van de 50-jarige vrouw. Ze at eerder glas, punaises en batterijen. Bij de vrouw is een depressieve stoornis vastgesteld. Ze zat in een psychiatrische kliniek en was

Excentriek

'Kennelijk heb ik een fascinatie voor het excentrieke', staat er op de website van Yspeert VWL advocaten onder de foto van Niek Heidanus. De advocaat ontfermt zich graag over mensen die het niet hebben getroffen in de samenleving. Heidanus staat 170 TBS'ers bij. Dat is tien procent van de gehele 'TBS-populatie' in Nederland. De raadsman zit in de landelijke Adviesraad voor de Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie en maakt deel uit van de werkgroep Psychiatrisch Patiënten Piket.

niet teruggekomen van verlof. Een afscheidsbriefje in haar kamer legde een en ander uit.

De vrouw wil niets lever dan de isoleercel verlaten om zich van het leven te beroven. Heidanus gaat haar zaak bepleiten voor de rechter. De raadsman weet: als hij wint, is zijn cliënt wellicht straks dood.

"Maar toch moet ik dit doen. Want als ze niet op mij kunnen vertrouwen, op wie dan wél? Deze cliënten zijn de regie over hun leven kwijt. Ik ben er voor hen. Mijn mening over wat beter is voor de cliënt, doet niet ter zake. De rechter moet dat beoordelen. Ik vertrouw erop dat hij een zorgvuldig besluit neemt."

Landelijk komen jaarlijks circa 20.000 mensen voor gedwongen opname in aanmerking. Heidanus: "Ik schat dat ongeveer 25 procent bereid is om zich vrijwillig te laten opnemen. Het lijkt alsof de rest zich als een soort Jezus beschouwt. En Jezus ga je toch ook niet in zijn vrijheid beperken?"

Ook de hoofddocent uit het hoger onderwijs die woensdag in een kamertje van zorginstelling Lentis aan de Hereweg in Groningen zit, is tegen zijn zin opgenomen.

"Ik moet de duivel bestrijden. Maar ik weet nog niet of dat moet nadat de duivel is klaargekomen of dat ik eerst zelf moet zijn klaargekomen." Hans' oreert alsof het een wetenschappelijke lezing betreft. De man komt volstrekt helder over. Oogt niet als een psychiatrisch patiënt. Maar schijn bedriegt.

In het weekend is de hoofddocent in het hoger onderwijs compleet 'geflipt'. Aan zijn advocaat Heidanus vertelt de man, die internationale bekendheid geniet, hoe het misging na een reis van een paar weken terug in een ander werelddeel.

Op reis rookte de docent cannabis, bezocht prostituees en gaf exorbitant veel geld uit. Thuis in Groningen belde hij 's nachts bij burens aan en sloeg en schopte een buurvrouw.

"Kunt u zich voorstellen dat de arts in dit gedrag psychotische trekken ziet? Ik bedoel: dat slaan en die duivel maken het wel lastig", vraagt Heidanus hem. "Dan verstaan ze hun vak gewoon niet", antwoordt Hans met een minachtende lach. "Het is treurig als u uw decorum verliest. Dit gedrag past niet bij uw status", probeert de advocaat voorzichtig.

Hans voelt niets voor een gedwongen opname. "Ik heb al vaker opgesloten gezeten bij Lentis. Dat was akelig. Als mijn vrijheden beperkt worden, slaagt een behandeling niet." Heidanus adviseert zijn cliënt om zich vooral rustig te gedragen bij de rechter die later in de week moet beslissen over verlenging van de gedwongen opname.

"En wat moet ik pleiten ter zitting", vraagt Heidanus. Hans is resoluut. "Ik wil een vrijwillige opname in een open afdeling."

Enkele dagen later in de chaotisch piketweek stapte de advocaat met zijn tas weer bij Lentis over de drempel. Dit keer maakt hij deel uit van wat hij het 'reizende circus' >> 34